

Vogelnieuws, tweede kwartaal 1998

Ab Steenvoorden

Soorten en ondersoorten

Sinds een aantal jaren is men erg bezig met het uitsplitsen van de vele soorten en ondersoorten. Nieuwe kennis over veldkenmerken, broedgebieden, overwinteringsgebieden, trekroutes en DNA-onderzoek hebben ertoe geleid dat een groot aantal voormalige ondersoorten tegenwoordig beschouwd worden als aparte soorten. Vooral in Nederland is dit uitsplitsen de laatste jaren erg populair geworden en ons land loopt wat dat betreft dan ook voorop in Europa, op enige afstand gevolgd door Engeland.

Omdat ik denk dat je bij het verwerken van de waarnemingen een bepaalde richtlijn (Nederlandse avifaunisti-

sche lijst, CDNA 1998) moet vasthouden zijn een aantal van deze splitsingen ook voor de Noordwijkse waarnemers van belang. Soorten die vroeger als ondersoort beschouwd werden waren vaak niet in de waarnemingsrubriek van de Strandloper terug te vinden. Ik denk dat we een aantal soorten in de waarnemingsrubriek op moeten gaan nemen die tegenwoordig de status van aparte soort hebben gekregen. Hierbij is dan ook van belang dat de soort juist gedetermineerd wordt en dat de volledige nieuwe naam wordt doorgegeven. Hieronder volgt een overzicht van soorten die tegenwoordig opgesplitst zijn in meerdere, aparte soorten.

Oude naam/soort	Nieuwe naam/soort
Kleine Zwaan (C. columbianus bewickii)	Kleine Zwaan (C. bewickii) Fluitzwaan (C. columbianus)
Rietgans (A. fabalis)	Taigarietgans (A. fabalis) Toendrarietgans (A. serrirostris)
Canadese Gans (B. canadensis)	Grote Canadese Gans (B. canadensis ssp) Kleine Canadese Gans (B. hutchinsii ssp)
Wintertaling (A. crecca)	Wintertaling (A. crecca) Amerikaanse Wintertaling (A. carolinensis)
Kleine Mantelmeeuw (L. fuscus)	Kleine Mantelmeeuw (L. graellsii) Baltische Mantelmeeuw (L. fuscus)
Geelpootmeeuw (L. cachinnans)	Geelpootmeeuw (L. michahellis) Pontische meeuw (L. cachinnans)
Gele Kwikstaart (M. flava)	Gele Kwikstaart (M. flava) Engelse Kwikstaart M. flavissima) Noordse Kwikstaart (M. thunbergi) Balkankwikstaart (M. feldegg)
Witte Kwikstaart (M. alba)	Witte Kwikstaart (M. alba)

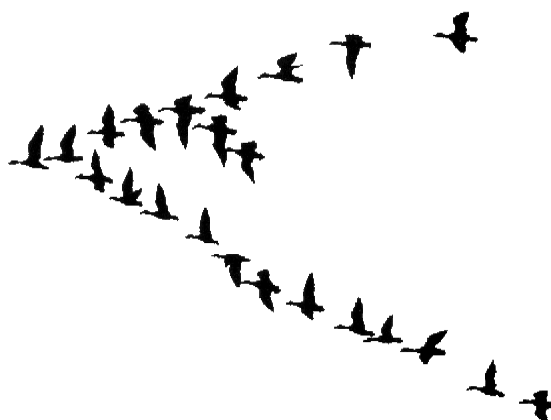
	Rouwkwikstaart (M. yarrellii)
Roodborsttapuit (S. torquata)	Roodborsttapuit (S. rubicola) Aziatische Roodborsttapuit (S. maura)
Blonde Tapuit (O. hispanica)	Westelijke Blonde Tapuit (O. hispanica) Oostelijke Blonde Tapuit (O. melanoleuca)
Bergfluit (P. bonelli)	Bergfluit (P. bonelli) Balkanbergfluit (P. orientalis)
Tjiftjaf (P. collybita)	Tjiftjaf (P. collybita) Iberische Tjiftjaf (P. brehmii)
Izabelklauwier (L. isabellinus)	Turkestaanse Klauwier (L. phoenicuroides) Daurische Klauwier (L. speculigerus)
Klapekster (L. excubitor)	Klapekster (L. excubitor) Steppeklapekster (L. pallidirostris)
Kraai (C. corone)	Zwarte Kraai (C. corone) Bonte Kraai (C. cornix)
Barmsijs (C. flammea)	Grote Barmsijs (C. flammea) Kleine Barmsijs (C. cabaret)

Bovenstaande soorten (rechter kolom) worden inmiddels beschouwd als aparte soorten. Er zijn nog een aantal ondersoorten die mogelijk in de komende jaren de status van aparte soort krijgen.

Groenlandse Kolgans	(Anser albifrons flavirostris)
Grote Aalscholver	(Phalacrocorax carbo carbo)
Steppebuizerd	(Buteo buteo vulpinus)
Groenlandse Kanoet	(Calidris canutus islandica)
IJslandse Grutto	(Limosa limosa islandica)
Witte Kerkuil	(Tyto alba alba)
Roodsterblauwborst	(Luscinia svecica svecica)
Siberische Tjiftjaf	(Phylloscopus collybita tristis)
Balearische Roodkopklauwier	(Lanius senator badius)

Maandrecords zeetrek Noordwijk

Zoals bekend werken wij al jaren aan een lijst met maandrecords bij het zeetrek tellen. Maandrecords komen tot stand door het waarnemen van zoveel mogelijk exemplaren van een bepaalde soort gedurende één uur. Alle telgevens van vele jaren worden per maand vergeleken en de hoogste score in de desbetreffende maand wordt op de recordslijst ingevuld. Zo is bijvoorbeeld het record Grote Zaagbekken in januari 610 exemplaren in één uur terwijl het septemberrecord maar één exemplaar per uur is. Natuurlijk worden er vrijwel ieder jaar weer records gebroken, vandaar hieronder een overzicht van de nieuwe records van juni 1997 t/m juni 1998.

Soort	maand	oud record	nieuwrecord
Noordse Pijlstormvogel	mei	0	1
Grauwe Pijlstormvogel	oktober	6	8
Vaal Stormvogeltje	oktober	2	7
Jan-van-gent	februari	6	40
Aalscholver	maart	17	47
Aalscholver	mei	67	69
Rotgans	februari	134	310
Rotgans	mei	104	501
Grote Stern	juli	244	339

Baltische Mantelmeeuw nieuwe soort voor Katwijk en Noordwijk

Op vrijdag 1 mei, laat in de middag werd door Marc Guyt uit Katwijk een afwijkende "Kleine" mantelmeeuw waargenomen op het weiland tussen de Binnenwatering en het Wantveld in Katwijk. De meeuw werd in eerste instantie voorzichtig gedetermineerd als mogelijke (zeer waarschijnlijke) Baltische Mantelmeeuw (*Larus fuscus*) en ook als zodanig doorgegeven. Al spoedig waren er meerdere waarnemers op de plaats aanwezig en kon men de determinatie bevestigen. Het determineren van de Baltische Mantelmeeuw is lastig omdat er in de literatuur nog nauwelijks iets over te vinden is (de soort word pas vrij recent als aparte soort beschouwd) en er is vrij veel overlap tussen de beide ondersoorten van de Kleine Mantelmeeuw en de Baltische Mantelmeeuw.

Ook op zaterdag 2 mei was de vogel weer aanwezig en werd hij omstreeks het middaguur op dezelfde plaats nabij de Binnenwatering teruggevonden. Later in de middag vloog de vogel met een groep Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen richting industrie-terrein Gravendijk in Noordwijk.

De Baltische Mantelmeeuw is te herkennen aan de volgende determinatie-kenmerken:

**iets kleiner en slanker dan Kleine Mantelmeeuw
relatief langere vleugels*

** de bovendelen op de vleugels en rug zijn net zo donk
er en zelfs donkerder dan bij een Grote Mantelmeeuw*

- * er is nauwelijks contrast tussen de bovendelen en de handpennen
- * vaak is er iets van een bruinige gloed te zien over de bovendelen, dit komt waarschijnlijk door sleet
- * heeft slechts één kleine witte handpenvlek
- * vrij kleine ronde kop (Stormmeeuw-achtig)
- * relatief lange, dunne snavel met een vrij donkere vlek
- * kortere "mosterd" gele poten (in ieder geval niet heldergeel als bij de Kleine Mantelmeeuw)
- * in winterkleed een wittere kop met bruin-grijze streping die zich beperkt tot de bovenkop en achterhals

Het broedgebied van de Baltische Mantelmeeuw strekt zich uit van het noorden van Noorwegen, Zweden, via Finland en het noorden van Estland tot in Noordwest-

Exoten in de omgeving

In april en mei werden met grote regelmaat een tweetal paartjes Grote Canadese Ganzen waargenomen. Eén paar pendelde vrijwel dagelijks tussen het Oosterduinsemeer en de weilanden achter Oud-Leeuwenhorst, terwijl het andere paar een beetje heen en weer pendelde tussen de weilanden langs de Leidse Vaart en de Polder Hoogeweg. Ook is er nog steeds een Casarca in de omgeving aanwezig, op 11 april werd hij luid roepend waargenomen op het Ooievaarsnest in de Bronsgeest, op 17 april in de Polder Hoogeweg en op 3 mei op de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst. Verder werd er nog aan waterwild gezien, 2 Zwarte Zwanen over zee

in zuidelijke richting op 9 mei. Een _ Mandarijneend werd gevangen vanuit een schoorsteen in een huiskamer in een woning in het Vinkenveld op 29 april.

Deze vogel is later losgelaten in de Polder Hoogeweg. Een ander _ Mandarijneend vloog op vanuit de struiken in de v.d. Berghstichting op 21 april.

Rusland. De najaarstrek gaat hoofdzakelijk in zuid-oostelijke richting en de belangrijkste overwinteringsgebieden liggen in het Midden-Oosten en Oost-Afrika. Nog een belangrijk verschil met de Kleine Mantelmeeuw is de ruiperiode. Bij de Baltische Mantelmeeuw vindt de rui zo'n twee tot vijf maanden later plaats als bij de Kleine Mantelmeeuw. De rui naar het winterkleed begint in augustus maar kan soms ook pas beginnen in het overwinteringsgebied.

Indien deze waarneming aanvaard zou worden is dit mogelijk pas de tweede waarneming van een Baltische Mantelmeeuw in Nederland.

Verder werden er nog gezien een Dwergpapagaai of Agapornis op 4 april op de Gerleeweg in het Vinkenveld en een Valkparkiet op 9 april op het Pickeplein in Noordwijk.

Koolmees met afwijkende kleuren

Ees Aartse,

In de winter van 1996/1997 kwam regelmatig een koolmees met een afwijkende kleur de pindaslingers in onze tuin bezoeken. In eerste instantie dacht ik met een bezoeker uit het hoge noorden van doen te hebben, de Bruinkopmees, omdat hij daar het meest op leek. Maar bij nadere bestudering kwam ik tot de conclusie dat het een vrouwtje Koolmees was gekleed in een wat merk-

waardig pakje. Als het een Bruinkopmees was geweest en ik had dat wereldkundig gemaakt dan was mijn tuin platgelopen, had ik emmers koffie moeten aanslepen en wellicht slapers met ontbijt gehad.

Dat het een vrouwtje Koolmees was, was te zien aan de smalle 'stropdas' en zoals u misschien weet draagt de Bruinkopmees niet zo'n 'kledingstuk'. Vaak was ook een mannetje Koolmees in de buurt van het vrouwtje.

Het vrouwtje had geen spoor van zwart in haar pakje. Het zwarte petje, de keel en de 'stropdas' waren donkerbruin van kleur, niet glanzend maar wat doffer. Op de rug waren de normale groenachtig blauwgrijze delen overwegend beige en de gelige buik was eveneens van een lichtbeige kleur. Ik dacht eerst nog aan een juveniele vogel die nog niet goed was uitgekleurd, maar hoe meer winter hoe minder juveniel de Koolmees zou moeten worden. Het gekke deed zich voor dat de Koolmees zelfs lichter werd van kleur.

In het voorjaar van 1997 was het paartje vertrokken.

Najaar 1997 was de vreemde Koolmees er weer. Hij was nog lichter geworden. Het bruine petje was wat

verschoten evenals de kleur van de keel en borststreep. Ook de rugpartij was wat lichter dan in het voorjaar. De Koolmees viel nu op. Als je opeens een wat lichte flits door de tuinen zag, was je alert om dit vreemde beest te zien.

In de winter 1997/1998 kwam de lichte Koolmees minder vaak in de achtertuin. Ook uit het Middengebied kwamen meldingen van een gek licht vogeltje. Nu ligt het Middengebied niet zo gek ver af van de Johannes Molegraafstraat dus waarnemingen over dat gekke vogeltje moeten betrekking hebben gehad op de lichte Koolmees. Ik heb nog geprobeerd om dat beest te fotograferen maar als ik klaar zat, was de Koolmees er niet en kwam de Koolmees op bezoek dan lag de camera niet binnen handbereik. Ik heb ook veel gevoerd maar door de zeer zachte winter was er bij de Koolmezen weinig animo voor pinda's. Het bezoek liep terug tot één à twee keer per week.

In het voorjaar nam het bezoek weer toe.

De Koolmees was nog meer verbleekt. Het petje en de keel waren heel lichtbruin en van de 'stropdas' was nauwelijks meer iets terug te vinden. De rug en borst waren van een stoffige lichtbeige kleur. De nu bijna witte Koolmees was steeds vergezeld door een mannetje. In de loop van het voorjaar werd de Koolmees steeds witter en van de kop- en vleugeltekening was steeds minder te zien. Het echtpaar Koolmees moet in de buurt gebroed hebben, waarbij ook het Middengebied niet is uitgesloten, want ik heb de nu witte Koolmees zelfs met voer zien vliegen. Tijdens een wandeling heb ik die witte flits over de Nieuwe Zeeweg ook het Middengebied in zien gaan. Met of zonder voer? Dat was helaas niet te constateren. Van de zomer heb ik de Koolmees niet meer gezien. Toch wacht ik met spanning het najaar af. Zou de witte-Koolmees terugkomen en zou hij nog witter geworden zijn?

Veldwaarnemingen april, mei en juni 1998

Parelduiker	1	18-05	zomerkleed over zee noord (06.45 - 08.45)	AS/JdR
Dodaars	1	02-04	Oosterduinsemeer	JdR
Geoorde Fuut	1	04-04	in zee thv zeetrekthut	AS
	1	23-04	over zee zuid (07.15 - 08.15)	HV
	2	18-05	in zee thv zeetrekthut baltsend	AS/JdR
Noordse Stormvogel	1	13-04	uitgeput opgeraapt Coepelduinen	AnM
	1	21-04	over zee zuid (08.30 - 09.30)	RS
	1	21-04	over zee zuid (10.00)	WJH
	2	13-05	over zee zuid (07.00 - 09.00)	AS/JdR
Noordse Pijlstormvogel	1	14-05	over zee zuid (07.00 - 09.00)	AS/JdR/RS
Ooievaar	1	31-03	in weiland t.o. Langevelderslag no. 6	NB
	2	17-04	cirkelend boven Elsgeesterpolder	JdR
	1	18-04	op dak Sancta Maria Noordwijk	RS
	1	29-04	overvliegend Noordwijk-Binnen	AS